

ware elk gevoelen, dat onderscheid tusschen wat het wezen betreft, de opinie die kerk en wilde. En onbarmhartig met het lijden der medelijken had noch gestellig vaak hooge

niet er nog bij te mandaten de Dienst in aangewezen weg is, tot uitgebreider werk.

we dit alles toe, veroncluse waartoe we

onwaar gemaakt, wat de oude Christelijke in regel te werk ging wond?

waar, dat Schotland ken van de Reformatie eddeels aan dien flink el te danken heeft? ans bij, is het daarom ook bijkens de Heilige apostelen bijna al litten op de grootere n, Antiochie, Rome, osse, Filipi enz., en uendsten helper Timothee plaatste?

niet.

diet wegcijferen. Het ad. En waar het zoo

iet anders zien, of wie chigd doorbreken van t, zal wel doen, met sens ernstig te over-

het bij dien raad te

stond men schuldij, erzijds zulk een raad al zijn krachten in- wijs in den nood der dan blijkt hieruit ge- arlijk ook de kleinere r draagt; maar toch yten, hoe alle kerken lichaam zijn, en hoe eden het best wordt heel dit lichaam wel-

aarm de Apostelen, raren en de mannen : werk gingen, dunkt

riten de maatschappij pij. Beider leven is

in, hoeveel meer in- en b.v. uitgaat van rg dan van het nabij lens, dan springt t, dat het niet goed les Woords in Mid- ten en Ds. Klaarha- e laten trekken.

p Langedijk, Heer- tarwoude, Holysloot sker kerken van ges- Amsterdamsechre kerken tegen, zou gevoelen: »Neen, niet met wijsheid niet verder!»

lieu grond toe, dat den kerken ten bate tig en onverstandig a toch wel erkennen beteken, dat deze n, niet zoo geheel

n, ook waar geen n des Woords van en kleinere trekken;

s het besef in, dat terk in haar geheel wicht en betekenis

mblik na over de die te Leiden, die ar stad, en met de n allerlei neven- en heeft, dan is toch t het leegstaen van kerk bedenkelijker et leegstaen van de Velzen, hoe gaarne n zou.

n, zoo was het te skig Ds. Rijnalda

en advies dan ook oor menige kleine tijt ne overtuigd, nze kleine kerken, t het insicht zullen ggen toch wel iets g de beste en de her de meest be- die er het snelst re en de kleinere ten des Woords te

el Paulus terstond tot de verovering n, niet in Puteoli le verovering van maar in Jeruzalem, Griekenland niet te en Corinthe ons niet aan de sleutel voor de land niet evenzo nten en middel- en provinciaal

vijs woord in de

ericht uit Schar-

negotum ontvangen, waarin te lezen stond, dat ook in dit dorp de Synodale kerkvoogdij aan het uitbannen van medeburgers was.

En dit nu scheen haar correspondent dan toch geërgerd te hebben.

Hij schreef toe:

»Nu de vereenigde Chr. Ger. en Doleerende gemeente te Scharnegoutum, na eene langdurige procedure tegenover de Ned. Herv. gemeente aldaar, in het ongelijk zijn gesteld, is, ingevolge de gevallen uitspraak, een begin gemaakt met het afbreken van school en kerk der Chr. Gereformeerden. De pastorie is voor een betrekkelijk geringe som overgegaan aan de Ned. Herv. gemeente. Bovendien hebben de kerkvoogden dezer laatste enige huizen aangekocht en zij, in vereeniging met de diaconie, die zeer rijk is en vele huizen bezit, verdrijven thans tal van andersdenkenden uit de door hen bewoonde huizen, waardoor menig rustig burger gevoelig getroffen wordt in zijn bestaan. Wel gaan ook uit den boezem der Ned. Herv. gem. stemmen op tegen deze van handelen, doch de machthebbers storen zich daaraan niet, en schijnen zich evenmin te bekommeren om den haat en de tweedracht, die door hen met zoo kwistige hand worden gezaaid.»

En sterker nog laat deze correspondent zich uit in een repliek, opgenomen in de *Baniër*, waar hij aldus schrijft:

»Ons berichtje bevat zuivere waarheid. Dat weet trouwens bij ons dan ook iedereen wel. Verschil bestaat alleen over de waardeering der feiten. Wij zijn van gevoelen, dat, nu het recht zijn loop heeft gehad, en de veroordeelde gratie heeft gevraagd, deze had moeten verleend worden. Met deze te weigeren heeft men het kerkelijk twistwurg aangeblazen tot een lichtlaalende vlam. Maar er is meer. Ook op burgerlijk gebied heeft men het ontaken. Uit de vier woningen door de kerkvoogden aangekocht, verdrijft men een Doleerenden arbeider en een rustig burger, winkelier en koopman, omdat hij tot de Christelijke Gereformeerden is overgegaan, en vervangt hem door vreemdeelingen. De diaconie verdrijft een schoenmaker met een zwaar huisgezin om denelde reden, en verhuurt zijne woning aan een *anderen vreemde schoenmaker*, terwijl mede een Doleerend koopman wordt verdreven. Al door kerkvoogdij en diaconie wordt nu elk op haar eigen handje, toch werken ze tot één doel samen: de zuivering hunner woningen van andersdenkenden. Als men de Hervormde gemeente op zulk eene wijze op de been moet houden, dan is ze toch reeds verloren, daar dan aan haar de Geest van Christus is ontvonden. Rome verbrande vroeger de ketters, hier verjaagt men andersdenkenden uit huis en bedrijft; 't is één en dezelfde geest, die zoo werkt, die van den booze. Gelukkig is het, dat velen er zich dan ook niet mede kunnen vereenigen.»

Nu komt deze voorstelling van het gebeurde te Scharnegoutum ons wel niet zeer helder voor. Van een proces, gelijk het hier voorgesteld wordt, vatten we zelfs niets. Maar dit is de hoofdzak niet. Hoofdzak is, dat ook in Scharnegoutum door de Synodalen het ellendig systeem in praktijk wordt gebracht, om mede-ingezetenen, alleen ter oorzaak van hun verschil in beïdenis, uit hun woonplaats te bannen, en niet zelden daardoor broedeloos te maken.

Hoewel met minder boose bedoeling is dit fatale stelsel ten onzent het eerst in praktijk gebracht door Roomsche landeigenaars en kapitalisten.

In Noord-Brabant, Limburg en Staats-Vlaanderen is van lieverleie schier alle land of huis dat in veiling kwam, van Roomsche zijde aangekocht; en was eenmaal het eigendom van zulk een boerdijf of huis in Roomsche handen overgegaan, dan was het eind schier altoos dat, zoo er een Protestant op of in woonde, deze er uit moest en door een Roomsche werd vervangen.

Van lieverleie is dit stelsel ook noordwaarts opgekropen, en benoorden Moerdijk is er reeds meer dan één dorp aan te wijzen, waar de Roomschen op die wijs er stelselmattig op uit zijn, om de bevolking van een dorp in haar meerderheid om te zetten.

Toch, dit voegen we er aanstonds bij, ging Rome daarbij lang niet zoo boosaardig te werk.

Voorbeelden van hardvochtige wilkeur zijn er ongetwijfeld ook in hun bedrijf voorgekomen; maar dit waren uitzonderingen.

Regel was en bleef, dat men wachtte tot de pachter of bewoner stierf of wel door wangedrag aanleiding tot uitzetting gaf. En hoe hard het nu ook vaak voor een opvolgend zoon was, dat hij de plaats van zijn vader in andere handen zag overgaan, toch kon men het den Roomschen eigenaar niet euvel duiden, dat hij bij versterf aan een geloofsgenoot de voorkeur gaf.

En te minder was dit euvel te duiden, daar de Protestanten oppotterij jaarlijks miljoenen en miljoenen in vreemde effecten staken, en er daardoor zelf schuld aan waren, dat de Roomschen hun alles voor den neus wegkochten.

Thans echter gaan de Synodalen veel ruwer, onbarmhartiger en tyrannischer te werk.

Hun is het er om te doen, om de Doleerenden te dwingen uit hun dorp te vertrekken. En ze kunnen dit doen, omdat er in Friesland dorpen zijn, waar bijna de helft der woningen of al de kerk of al de Diaconie behoort.

Nu zijn natuurlijk deze woningen niet geen ander doel aan de kerk gegeven, dan om in den nood der armen te voorzien en den eeredienst te bekostigen.

Aan de mogelijkheid dat de kerk van Christus ooit misbruik van deze macht zou maken, om andersdenkende geloofsgenooten op straat te zetten en van hun brood te berooven, is door de schenkers nooit gedacht.

En toch ontzien de Synodalen te Scharnegoutum, te Nijland en in tal van Friese dorpen zich niet, om op die wijs de Doleerenden zich van den hals en uit hun dorp te schuiven.

En nu kan men wel zeggen: »Daar is niets aan te doen. Ze hebben het recht!» Maar wie zoo spreekt, vergeet dat er toch

ook nog een *publieke opinie* bestaat, die zulk schandelijke knippen van de kat in donker afkeurt; en ziet voorbij, dat mits men maar op allerlei wijs tegen dit stuitend en schreuwend onrecht roepe, er toch een zedelijke macht gewekt wordt, die ook op de conscientie der Synodalen zal gaan werken.

Dat dit zoo is, blijkt reeds uit bovengenoemd citaat uit de *N. Rotf. Cour.*

Hoewel toch de *N. Rotf.* in een Doleerende nauwelijks een medemensch ziet, keurt haar correspondent toch *zulk een kloppicht* in sterke bewoordingen af, en verheelt het niet, dat hij dit bedrijft der Synodalen onverantwoordelijk vindt.

KUYPER.

Uit de Pers

Gehoor verdient een nobel woord van den heer Smelt in de *Basin* van j. Donderdag.

Hij komt hierin op tegen een gemeedelijk advies van den heer De Jong uit Dordrecht, en knoopt hieraan een drietal opmerkingen vast.

Ten eerste over den weg, die dient ingeslagen.

Maar inmen, sul hij zeggen, de Doleerende broeders, dan ook niet wat van hun eischen laten vallen in dingen, die de hoofdzak niet raken? Voorzeker. Maar laat daarover dan te bekwaam tijd door bevoegde mannen weder worden onderhandeld, gelijk reeds meermalen geschied is. Slechts is ieder voor zichzelf toe, dat hij zijne stem niet laten beheerschen door een vooropgezette meening zonder vasten grond aan onpartijdig en onbevooroordeeld onderzoek. Het overvloedig gelegenheid geweest. De zaak is van alle zijden toegelicht. ook al schement het, maar bij de dwijls opgemerkte spraakverwarring, die op dit gebied heerscht. Alle persoonlijke plaatselijke belangen of gevoelen worden vooral alle, laat het mij zins zoo noemen: *jalousie de milieu* (erf verzaad: vrees dat zijn licht betimmerd wordt) alle eegkerken al zoo danne: *vienscheit* overzeegen behooren tot wijgen te worden gebracht, waar iemand tot het uitbrengen zijner stem geroepen wordt. Evenzo worde van Doleerende zijde gemelden en weggenomen wat aan onzen kant eigenis, of droefheid of misverstand moet opwekken; opdat alsoo eerst de eenheid in de harten van Gods kinderen moge toenemen, en het den Heere *alzo* moge behagen op den inwendigen drang der harten de eenheid te schenken. ook tot de uwerdige eenheid te komen, welke voor zijne kerken in deze landen tot ooberekenbare eegen zoo kunnen zijn.

Dan tegen de eenzijdigheid van veler lectuur.

Nog een enkel woord moet mij van het hart. Het is mij meermalen bekleken, dat sommige onzer gemeentelieden bijna nimmer iets over het hier behandelde onderwerp lezen, dan een eenzijdig op den enkel punt starend en doorlopend blaasje: dat zij niet alleen nimmer een *Herat* in handen krijgen, maar ook zelfs toonen, dat zij b. v. de weldoerwichte *Amsterdamsche beschouwingen* van Prof. Wilsinga in onze *Basin* nimmer kunnen beschouwd waardig keurden. Dit moet anders worden. Zullen wij onze gewaande tegenstanders wel beoordeelen, dan moeten wij hen willen hooren en vooral de mogelijkheid veronderstellen, dat er uit hunne beschouwingen ook nog wel iets voor ons te leeren kan zijn, gelijk wederkerig voor hen uit onze jarenlange praktijk nog wel veel zal zijn over te nemen.

En eindelijk een anecdote uit de dagen van het Conflict.

Kort na het uitbreken van het »Conflict» op een Zondag te Amsterdam zijnde, richtte ik mijne schreden naar een der »lokalen», en kwam daar te zitten naast een eenvoudig vrouwtje. Daar ik reeds een uur voor de goudliefdevoering tegenwoordig was knoopte ik een gesprek met haar aan. Zij zeide mij toen ongeveer het volgende: »Ja, zie u, mijnheer! ik hing voor dezen met hart en ziel aan de prediking van Ds. B. die niet met de reformatie is misgegaan. Ik genoot veel zegen onder die prediking en vooral ook op zijn *limitecathetisatie*. Maar ik gevoelde, dat ik zeive een keuse moest doen ik onderocht al wat over *over* geschreven werd, en kwam na veel gebede tot het besluit, dat het recht aan de zijde der geschorste kerkeraadsleden is, en zoo moest ik met een bloedend hart van mijn geliefden voorganger scheiden.»

Men ziet, dat het geslacht der Beers nu niet uitgestorven is. De vrouw ging niet af op indrukken, noch op sympathieën hoe innig ook, noch op geïntuït zegen. Zij zij ons hierin ten voorbeeld. Licht vindt men wel een weg, die de verzoening ten emiger tijd mogelijk maakt bij wederzijds toegeven betrekkelijk dingen, die het versterk der zaak niet raken.

Zulk schrijven boeit.

Naar aanleiding van ons artikel over de vrijstellingen voor theologen van den militairen dienst, laat zich de *Hervorming* in dezer voege uit:

»In ons blad en op den Protestantendag te Deventer werd de persoonlijke dienstplicht, beïdelt o. a. ook op gronden van recht en billijkheid, uit bewegredenen van *zadelliken aard*.

Wij meenen ons te herinneren, dat de *Standaard* in vroeger tijd ook op dergelijke gronden den persoonlijken dienstplicht voorstond, doch wij hebben al de jaargangen van dat blad niet bij de hand en kunnen ons vergispen. Hoe dit zij, den laatste tijd althans redeneert het geheel anders. Het betoogde zijnen Roomschen medestanders, dat zij op niet te wraken uilteit gronden wel met den persoonlijke dienstplicht *meeste medegaan*. De naburige staten hebben hem ingevoerd en daardoor de kracht van hun weerbaarheid verhoogd. Zelfs als zij besluiten ook de vrouwen in de geleerden op te nemen, dan zouden onze vrouwen er aan moeten gelooven, zooals het blad zeide, in woorden die voor ons een weg, die de verzoening ten emiger tijd mogelijk maakt bij wederzijds toegeven betrekkelijk dingen, die het versterk der zaak niet raken.

Zooals bekend is, heeft de Roomsche Staatpartij mocht al de persoonlijke dienstplicht worden ingevoerd, voor ruimte van vrijstellingen, die haar tegen gereestelijke heeren en leekbroeders moeten ten goede komen. De *Herat* nu heeft dezer dagen de nooddelijkheid der vrijstellingen van den dienst eveneens bepleit ten behoeve der aankomende predikanten. Just in oorlogstijd als alle man is uitgevonden is de »herder» noodig bij de achtergebleven kuddes. De »kerk» kan voort in den oorlog niets zien dan schrikkelijken jammer, waardoor het volk verildert; zij moet die verildering door haar dienaren keeren. Maar daarom ware het zoo stuitend, zoo men de herders der kuddes in wapendios stak. En eindelijk: wat zou de sterkte van ons leger er door verliezen? Het blad rekent uit: roovert drie bataljons, en wat geeft dat?

Wij watten de kracht der redeneringen niet. Er is hier immers sprake van *over* predikanten, van studenten in de theologie? Mischien, als men wordt opgeroepen, sal het noodig zijn, dat bijv. ook onderwijzers, doctoren burgermeesters, mannen van de rechtbank en van de politie, bakkers en zoovele anderen niet *alleen* mede uitrukken. Maar volgt daaruit, dat allen die dat zullen kunnen worden, of daartoe hun opkleding ontvangen moeten worden vrijgesteld? Laat allen moeten »dien» in hun voorbedragsijde, wie later zullen moeten »uitrukken», is een andere vraag.

Onzes intiens leiden al dergelijke redeneringen van de hoofdvraag af. De hoofdvraag in deze is: zal men de *Kerk* het recht geven zich uit de landskinderen een deel voor te behouden, opdat zij den bezige in haren en ontbreke aan 't lands dienst? Vrijstelling uit 't lands dienst kan allen verzeuen worden uit het oogpunt van het »eigenen belang» of uit overzeegen van bijzondere aard, doch die dan niet voor kerkdienaars en godsdienstleeraars alleen kunnen gelden.

Mogen we hietegen opmerken, dat de nieuwe legerorganisatie zich juist daarin van

de oude onderscheiden zal, dat *wie zens* dient, minstens *vijftien* jaar dient. Vijf jaar bij het gewone leger, dan vijf jaar bij de reserve, en dan vijf jaar bij de landweer.

Lijft men dus een theologisch student op zijn zeste jaar in, dan is hij minstens verbonden tot zijn 35ste; en moet jaarlijks korter of langer aan de exercitien deelnemen; en in tijd van oorlog mee uitrukken.

Eerst als de redactie met dit door haar uit het oog verloren punt zal gerekend hebben, baat voortzetting der discussie. Eer niet.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Aan allen, die soms nog advies mochten te vragen hebben aan de hiervoor aangewezen juridische commissie, wordt bij dezen medegedeeld, dat van nu af de voor die commissie bestemde brieven aan den ondergeteekende moeten gedresseerd worden.

F. L. RUTGERS.

Nadat de kerkeraad der Herv. Gemeente te Moerdijk door een zijner leden, en in drie verschillende vermaningen door deputati classis, vruchteloos is opgeroepen tot vrijmaking dezer kerk, zijn onder leiding van deputati classis bij den getrouwen diaken P. van Dam, naar het ambt der geloofigen, ambtsdragers bijgekomen en door Ds. J. H. Feringa van Klundert in hunne ambten bevestigd.

Het eerste werk van den kerkeraad is daarna geweest, de onwetigheid en krachteloosheid der organisatie van 1816/52, waartegen reeds tijdens Ds. Koecken door deze kerk zoo ernstig is gestreden, te constateren, en de onafgebroken wetigheid der Dordtsche Kerkenordering te erkennen; daarbij voor de gemeente den ouden naam van Nederduitsche Geref. meerde kerk weer in gebruik nemende. Het tweede was besteding van de *beden omnisbare* samenwerking met de Christelijke Gereformeerde broeders te Moerdijk te zoeken. Waarvan bij dezen, met verzoek om in hare correspondentie te deelen, aan alle zusterkerken wordt kennis gegeven.

Het adres van den kerkeraad is: A. P. Ardon te Moerdijk.

De kerkeraad voornoemd:

J. H. FERINGA,

consulent.

JAN DEEMANS.

A. P. ARDON.

P. VAN DAM.

Moerdijk, 16 Febr. 1890.

De kerkeraad der Ned. Geref. kerk te Kooten (Friesland) heeft tot scriba benoemd den heer J. K. Kamstra, aan wien voortaan alle stukken, deze kerk betreffende, kunnen verzonden worden.

De kerkeraad voornoemd:

H. K. ZIJLSTRA.

Kooten, 18 Febr. '90.

Kort verslag van de vergadering der classis Amersfoort, op Woensdag 12 Februari 1890.

Na opening der vergadering door Ds. M. J. Bouman, als praeses van de vorige samenkomst, met gebed en lezing van Psalm 91, worden de geloofs-brieven nagezien en goedgekeurd.

Elf kerken zijn tegenwoordig door zo afgevaardigden.

De afgevaardigden van een kerk, die geen geloofsbrief hebben, worden voor ditmaal toch als stemhebbende leden toegelaten.

Dr. G. van Goor wordt hierop als praeses en Ds. M. J. Bouman als assessor gekozen.

De notulen worden daarna gelezen en goedgekeurd.

De heer B. S. de Beer, van Amersfoort, wordt daarop de vergadering binnengeleid, om te worden onderzocht, of hij bekwaamheid bezit om als oecenaar de kerken te dienen.

Ds. Bouman ondervraagt hem aangaande zijne kennis der Heilige Schrift, Ds. Adriaanse over de leerstelling godgeleerdheid, Dr. Van Goor over de hedendaagsche ketterijen en beginselen van kerkrecht en Ds. Westerbeek van Eerten over de hoofdmomenten der vaderlandsche kerkgeschiedenis.

Na afloop van het onderzoek wordt besloten, den heer De Beer machtiging te verleenen, om in de kerken der classis te oefenen, mits door de kerkeraadsen daartoe uitgenoodigd zijnde.

Bij de omvraag naar art. 11 levert de kerk van Nichtevecht een verzoek in van den heer Welman aldaar, om als oecenaar te worden toegelaten. Wordt besloten, genoemde broeder te berichten, dat de classis bereid is hem te onderzoeken, doch dat hij zich, zoolang dat onderzoek niet heeft plaats gehad, moet onthouden van in het publiek op te treden.

De eindstemming over de vacatuurgeld-regeling heeft plaats met algemeene stemmen wordt dienaangaande het volgende vast gesteld:

ART. 1. De schade-loosstelling voor iedere beurt in een vacante gemeente bedraagt f 6.—

ART. 2. Voor het leiden van iedere kerkeraadsvergadering, wordt eveneens f 6.— vergoed.

ART. 3. Deze gelden moeten alle drie maanden bij den quacstor der classis tegen kwitantie worden gestort, en worden door dezen onder den naam: *kas der vacatuurgelden* afzonderlijk beheerd.

ART. 4. De bedienaren des Woords dienen bij den quacstor hunne opgaven van reis- en verblijfskosten in, en ontvangen die uit de kas der vacatuurgelden terug.

ART. 5. Hetgeen in genoemde kas, na uitkeering van het volgens Art. 4 verschuldigde, overblijft, wordt alle drie maanden tusschen de verschillende bedienaren des Woords verdeeld naar verhouding van de door hen vervulde vacatuurbuizen en andere door hen bevestigde diensten.

ART. 6. Kerken, voor welke de bovengenoemde bedragen in hare schatting te hoog mochten zijn, kunnen zich met hare bezwaren tot de classis wenden, welke, de bezwaren gegrond oordeelende, het recht heeft zoodanige kerken gedeeltelijk van het betalen der verschuldigde gelden te ontslaan. In ieder geval moeten alsdan de reis- en verblijfskosten van de bedienaren des Woords worden vergoed.

Als datum voor de volgende vergadering wordt aangewezen Woensdag 14 Mei a.s. Roepende kerk is Bunschoten.

Tot classieele deputaten worden benoemd Ds. G. van Goor en ouderling J. H. de Waal Maleijt.

De vergadering wordt hierop gesloten en Ds. Westerbeek van Eerten eindigt met dankzegging.

Zending.

De Zending en de maatschappij.

Nadelt en winst.

II.

Gelijk we zagen, is gewoonlijk het eerste saamtreffen van zending en handel allesbehalve voor den bloei der eerste bevoorijld. Toch is in onze dagen dit saamgaan niet onwikkbaar.

Nu ligt echter de schuld van zooveel kwaad als vaak wordt gesticht, niet alleen bij den handelaar. Ook de regeringen hebben schuld. Ja geen zoogenaamd Christelijk volk, dat zich overzeesch gebied verwerf, kan ten deze een steen op een ander volk werpen. En dat zijn meestal juist de nariën, van welke of nu hier midden het heidendom 't Evangelie moet ontvangen.

Politiek, wereldsch belang, zelfucht, bederven zelfs het beste. 't Sterkt spreekt mischieën het voorbeeld der vroegere Amerikaanse volkplantingen. Een der hoofdredenen bij hun stichting was zending, kerstening der heidensche volken. Daar althans kon men hopen, dat handel en evangelisatie hand aan hand zouden gaan en het schoone denkbeeld van broederschap, dat bij den vromen kwaker William Penn, den stichter van Pennsylvanie leefde, zou worden verwezenlijkt. Doch wat was het eind? Kortweg kan men 't vervallen in wat onlangs een Amerikaan zelf schreef:

»We hebben nu in de laatste twee en een halve eeuw drie Heidensche rassen in onze nabijheid gehad om bij hen weldadigheid te doen: de Indianen, oorspronkelijke bewoners des lands; de Afrikanen, de miljoenen thans bevrijde neger-slaven; de Chinezen, welke in de laatste jaren als werkkraft zoo geduchte mededingers zijn.

»Wij hebben, zegt de Amerikaan, hen allen slecht behandeld, en elk ras weder op een andere wijs. Onze geschiedenis in deze is treurig en schandelijk. 't Zou ons kwalijk passen, anderen Christelijken volken de les te lezen. Maar, voegt hij er bij, wij zijn bereid ons met hart en hand bij hen aan te sluiten om 't beter te maken.»

Ieder die de uitnemende redevoering hoorde van Dr. Wijnmalen op het Zendingcongres te Amsterdam (we gaven haar de vorige week bekoort weder) zal toestemmen, dat Nederland reden heeft tot gelijke zelfbeschuldiging als Amerika. Doch juist dat Congres en zooveel meer toonde ook, dat we de laatste verklaring des Amerikaans tot de onze rogen maken: We willen in Gods kracht verbeteren.

Het is een troost, als men let op wat door Christelike volken en naamchristenen tegenover het heidendom is geschied, op te merken, dat vele kerken steeds als zoodanig tegen dergelijke handelingen hebben getuigd en voor zoover 't hun niet wierd belet, het goede voor den heiden zochten. Reeds jaren geleden wees de *Herat* op den zendingserfgoed onzer vaderen voor en in Indië. Men denke slechts aan het seminarie van Walaeus. En tal van werken, in den laatste tijd verschenen, o. a. die van Dr. Rutgers en Dr. Grote leveren voor die werkzaamheid in vroeger eeuwen vele en duidelijke bewijzen.

Evenmin mag vergeten, hoe belangloos de Moravische gemeenten zich de belangen der Indianen en Amerikanen, en de heidensche volken in onze West aantrokken. Bij hen was zelfs geen gedachte aan stofelijk belang bij eigene koloniën te onderstellen. Evenzoo kunnen we, om een voorbeeld uit den laatste tijd te noemen, wijzen op een man als den Engelsch-Episcopalen bisschop Patteson, die in letterlijken zin stierf als »boetend voor de zonde van gewetenloze menschenleven van Europeeschen bloede».

Nu eenmaal staatkundig en handelsbelang meer en meer den zendingserfgoed omgeven, voorbereiden of volgen, is het echter goed tevens op te merken, hoe al deze wereldsche invloeden althans in onze dagen na korten tijd blijken ook der goede zaak ten bate te komen. Op het meestal ruwe en forsche geslacht der baanbrekers volgt een ander. Koopluden uit Europa vestigen zich in nieuwe streken, en, zoo al niet voor zich zelf, dan toch voor hun kinderen stellen zij prijs op een zedelijke, geordende omgeving. De zending wordt niet langer verachtelijk bejegend, maar ontzien, ja veelvleer als vriend, raadsman, bemiddelaar en helper ondersteund. De zonde en ongerechtigheid treden minder openlijk op. Er ontstaat door den invloed der nieuwgekomen een geordende maatschappij, een toestand die het mogelijk maakt kerken en scholen op duurzaam grondslag te vestigen. Natuurlijk is dat de stofelijke ryde der zaak, doch we eraren telkens in onze Oost van wat hoog belang zijt.

San Francisco, op de Westkust van Californie is een der jonge steden, waaraan Amerika zoo rijk is. Voor vijftig jaren nog een dorp, is het thans reeds een der grootste steden in 't westen, waartoe haar ligging in het goudland veel bijdroeg. Er is, tijdens de stad in haar opkomst was, een tijd geweest, dat er de grootste bandeloosheid heerste en ieder deed wat recht was in zijn oogen. Hoe schafte men raad? De welgernde burgers wisten niet beter te doen dan naar de Sandwich eilanden te zenden. Vandaar kwam een zending over, zelf een Amerikaan, die nu uit het land der heidenen moest terugkeeren, om onder de zoogenaamde Christenen in zijn vaderland te beproeven een gemeente te stichten, en zoo een dragelijken maatschappijelijken toestand te scheppen. Nog merkwaardiger mischieen was, dat zelfs kroghouders behoorden onder hen die den zending riepen, want, zoo verklaarden zij, zonder kerk en Christelijke instellingen is niemand zijn leven zeker.

Dergelijk verschijnsel nu is overal opgemerkt. Onze eruw heeft herhaaldelijk ontdekkingen van goudvelden beleefd, met al de gewone gevolgen. Steeds was de eerste aanraking der nieuwe bevolking met de oude, 't zij heidensche of Christelike, van ongunstigen invloed. Doch het was slechts tijdelijk. Zoodra in den chaos orde werd gebracht, doordat de beginselen, in elke Christelike maatschappij toegepast, ook hier tothun recht kwamen; zoodra het Christelijk gezin zijn invloed deed gevoelen en daarna de kerk en naast haar de school optraden werd het kwaad ingeperkt, betoomd, en diende ten slotte wat eerst verderfelijke scheen om naar 't Heeren raad nieuwe streken te openen, hen met het Evangelie in aanraking te brengen, de woestijn te herscheppen in een bewoonbaar en bevoond land. Kortom, ook hier werd gezien hoe de stofelijke factoren de geestelijke dienden en deze laatste op hun beurt den eersten onmisbaar bleken.

HOOGENRIJK.

Buitenland.

Eng-land. Oppositie in de Vrije Schotsche kerk tegen de benoeming van Dr. Dods.

Eenigen tijd geleden deelden wij mede, hoe de heer Dods benoemd werd tot hoogleeraar, om de aanstaande dienaren aan de Vrije Schotsche kerk op te leiden. Dit was een druevig teeken des tijds; want de heer Dods »stijkt in menig punt af van de beïdenis der Geref. meerde kerken; men heeft hem aan de »General Assembly» aanbevolen door het gezegde, »dat zijne rechtvaardigheid niet zou tegevalven!» Al werd de heer Dods met groote meerderheid van stemmen tot hoogleeraar benoemd, toch heeft het niet ontbroken aan stemmen, die zich er tegen hebben verklaard. Vier kerkeraden hebben zich tot het comité van de Vrije Kerk voor het college gewend, met verzoek een onderzoek in te stellen naar de beïdenis van den benoemden hoogleeraar. Dit met redenen omkleed verzoek zal gedrukt worden.

Een drietal mannen zijn nog een stap verder gegaan. Een van hen begaf zich van het hooge noorden naar Edinburg, om eene aanklacht tegen Dr. Dods op de tafel van de »Metropolitan Presbytery» neder te leggen. Het was de predikant W. Sinclair van Plokon, scriba van het Presbyterium van Locharron, Ross-shire. Zijne medestanders zouden zich ook naar Edinburg begeven hebben, indien zij niet daarin verhindert waren door een aanval van influenza; het zijn de predikanten Mackaskill van Dingwall, en Dr. Scott van Aberlour. Vooral Ds. Mackaskill is zeer bekend. Hij is de opvolger van Dr. Kennedy, die in zijn tijd de kerk onder de leeraars van de Hooglanden was. Ds. Mackaskill heeft in het opdoeken van kruistocht georganiseerd tegen de afwijking van de beïdenis, die zich in het zuiden van Schotland openbaart. Dr. Scott deed zich tot hertoe weinig gelden, ofschoon hij een geleerd man is.

Wellicht in de hoop van getuige te zullen zijn van den eersten stap, die in de zaak van Dods zou geleverd worden, was een groote menigte menschen tegenwoordig in de vergaderzaal van het Presbyterium, toen de predikant Sinclair zijne aanklacht inbracht. Maar men werd, als men eenige woordenstijd verwachtte, teleurgesteld. Dr. Rainy stelde toch voor, de behandeling van de zaak van Dods eene maand uit te stellen. Dit werd door het Presbyterium met groote meerderheid aangenomen.

Het zou zekerlijk te betreuren geweest zijn, indien aan de colleges van de Vrije Schotsche kerk keer op keer mannen tot hoogleeraar benoemd werden, die het vertrouwen van het rechtzinnige volk niet hebben, zonder dat daartegen een woord van protest werd vernomen. Er schijnt in de Schotsche Hooglanden nog een volk overgebleven te zijn, dat het terugzetten van de oude palen niet dulden kan. De Heere geve, dat uit het protest van de vier presbyterien en van de drie predikanten eene beweging geboren worde, waardoor de Vrije Schotsche kerken teruggeroepen worden tot het Woord Gods. Helaas zijn vele leeraaren en gemeentelieden door wat men in Engeland de »modera thought» (de nieuwere denkwijze) op een jammerlijken weg